

Port Payé
Pays-Bas

Postbus 170
7390 AD Twello

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

E-mail adres redactie
Kroniek@OKVvoorst.nl

In deze Kroniek o.a.:

- ✓ De molen van Bosgoed in Wilp-Achterhoek
- ✓ Straatnamen in de gemeente Voorst
- ✓ De armenjager
- ✓ Caspar Melchior Balthazar van den Beld:
'een bijzonder man'

VOORST SCHRIJFT GESCHIEDENIS

Kroniek

Oudheidkundige Kring Voorst

Jaargang 40 - 2017

nummer 1

oudheidkundige KRING VOORST

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwarstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@okvvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: NL80 RABO 0362 8092 67

Ereleden

Mr. J.H. Hermesen, H.J. ten Hove†, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen en L. Sevenster†

Dagelijks bestuur

Bert van de Zedde, voorzitter	Kon. Wilhelminaweg 15	7391 ER Twello	voorzitter@okvvoorst.nl
Johan Homan, secretaris	Rijksstraatweg 135	7391 MK Twello	info@mrhoman.nl
Wim Huisman, penningmeester	Oude Deventerweg 15	7383 AD Voorst	
Jan Groenenberg	Hietweideweg 30	7391 XX Twello	
Gé Veen	Domineestraat 4	7391 GG Twello	

Werkgroepen en contactpersonen

Kantoorcoördinatie	Gerrit Groenewold en Truus de Haan-Diks	info@okvvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	info@okvvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@okvvoorst.nl
Ledenadministratie	Wim Huisman	www.okvvoorst.nl
Lezingen	Jan Groenenberg en Gé Veen	info@okvvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@okvvoorst.nl
Webmaster	Wim Wassink	www.okvvoorst.nl
Werkgroep genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@okvvoorst.nl
Redactie Kroniek	Gerrit Groenewold, Ineke van der Vegte, Auke Vlietstra	kroniek@okvvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 16,50 per persoon; voor gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres € 20,00

Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

Archivaris: Annemarie Geerts, H.W. Iordensweg 17, Twello, gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

De Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, augustus en december.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s)

Mailadres voor kopij en reacties op de inhoud van Kroniek: kroniek@okvvoorst.nl

Druk : Brein Reclame, Twello oplage 690 stuks

ISSN 1384-8682

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 40 - 2017 - nummer 1

• Van de bestuurstafel.....	B. van de Zedde	2
• Agenda	J. Groenenberg en G. Veen	3
• Kroniekpost	redactie	4
• Caspar Melchior Balthazar van den Beld: 'een bijzonder man' ...interview door I. van der Vegte-van Asselt		8
• Straatnamen in de gemeente Voorst.....	F. Liese	14
• Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (12)	E. Stol en C. Stol-Wouters	15
• Van onze zusterverenigingen.....	G. Vrieling	16
• Voorstenaren in de Tiendaagse Veldtocht en belegering van de Citadel van Antwerpen	J. Groenenberg	18
• De armenjager	B.W. van't Erve	26
• Met de pen door Voorst.....	J. Lubberts en A. van der Goot-van Eck	32
• Fotoboek Terwolde.....	redactie	33
• De molen van Bosgoed in Wilp-Achterhoek.....	J. Damen	34
• Uitnodiging Algemene ledenvergadering op 20 april 2017	bestuur OKV	37
• Jaarverslag secretaris OKV	J. Homan	38
• Ideeën gebruik bibliotheek aan het Marktplein	redactie	39
• Financieel overzicht 2016 en begroting 2017.....	W. Huisman	40

Aan deze Kroniek werkten verder mee: F.C. Nelis (als corrector)

en de redactie bestaande uit G. Groenewold, A. Vlietstra en I. van der Vegte - van Asselt

Afbeeldingen: OKV archief, tenzij anders vermeld

LET OP: Uiterste datum inleveren kopij nummer 2017-2: 2 mei 2017

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden artikelen – in overleg met de auteur- aan te passen. Daarnaast is de redactie niet verantwoordelijk voor onjuistheden en/of achterhaalde situaties in aangeleverde stukken. Aanvullingen, reacties en/of correcties zijn altijd welkom.

De auteursrechten op gepubliceerde foto's berusten te allen tijde bij de rechthebbende. Noch de OKV, noch de redactie van Kroniek aanvaardt aansprakelijkheid voor onrechtmatig gebruik van (foto)materiaal dat door derden ter publicatie is aangeboden. Overname van (delen van) artikelen is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de OKV.

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

Kapsalon
oolman

Tel. 0571 - 271423 - Stationsstraat 1
7391 EG Twello

meer dan 225 jaar

Van de bestuurstafel

Bert van de Zedde

Het bestuur kreeg al vroeg een lentegevoel. Het enthousiasme van onze vrijwilligers om binnen de verschillende werkgroepen doelen om te zetten in actie is hoog en slaagt op een aantal terreinen, zoals tentoonstelling, lezing, jaarthema en onderlinge samenwerking. Helaas moeten wij constateren dat een toename van het aantal leden per 31 december 2016 niet is gelukt. Mooie uitdaging voor 2017! De financiële cijfers over 2016 zien er goed uit. Daarbij verwijs ik graag naar het financiële overzicht van onze penningmeester verderop in deze Kroniek. Na jaren van extra zuinigheid gaan we weer voorzichtig investeren in apparatuur. Het besluit is genomen om een nieuwe printer aan te schaffen en in ons lokale netwerk op te nemen. Ook zullen wij een extra laptop aanschaffen om een functionele scheiding aan te brengen tussen ledenadministratie, verenigingsfinanciën en extern gebruik zoals lezingen. Ook hebben wij een besluit genomen over herinrichting van onze bibliotheek en opslagruimte van werkvoorraden. Eind december 2016 werden wij opnieuw verrast door een stevige donatie van € 1.500. De schenking nemen wij op onder de gelabelde reservering, toekomstige accommodatie. De gever zeggen wij hartelijk dank. Het bestuur heeft de leveringsvoorwaarden voor afdrukken van foto's aange-

scherpt. Leden hebben korting van 50% bij aankoop van een afdruk op fotopapier uit de bestanden van de OKV. Leden die komen voor derden die geen lid zijn, zoals bedrijven, betalen de vastgestelde prijs van € 5 per foto. Ook de registratie van contante betalingen en uitgaven is door de penningmeester van nieuwe voorwaarden voorzien. Financiële handelingen die onder de naam van de OKV worden uitgevoerd, moeten voorzien zijn van een nota en worden altijd door de penningmeester opgenomen in de cijfers van de OKV. Wij zijn of worden binnenkort opnieuw lid van Erfgoed Gelderland, helaas bleek dat wij al langere tijd geen lid meer waren. De projectgroep Sonnenberg-Nijenbeek, bestaande uit leden van Voorster Belang en OKV en met financiële ondersteuning van het landgoed, heeft de openingscontouren klaar met als doel dat vanaf 1 juli 2017 groepen worden toegelaten tot de ruïne De Nijenbeek. Het overleg over het voorgestelde pilotschoolproject De Nijenbeek voor de basisscholen Sjaloom en De Wiekslag in Voorst en Martinus Bussloo verloopt constructief. In het schooljaar 2017-2018 moet dit zijn beslag krijgen. Het bestuur ziet met belangstelling uit naar de komende ledenvergadering op 20 april bij Brasserie Korderijk in Twello waar wij u nu al van harte voor uitnodigen.

Wij heten onze nieuwe leden hartelijk welkom: de heer A.G. Peppelenbos en mevrouw W. Peppelenbos uit Twello, mevrouw M. Veldhuis-de Mooij uit Terwolde, mevrouw E. Volker uit Deventer, de heer F.J. Engels en mevrouw Chr. J. Engel-Paulson uit Nijbroek en mevrouw Boterman-Bevers uit Wilp.

Agenda

ZET IN UW AGENDA!

Jan Groenberg en Gé Veen

Lezing na de Algemene Ledenvergadering.

Op **donderdag 20 april** zal Evelyn Ligtenberg na de ledenvergadering een lezing houden over Sal- landse jongens die voor en tegen Napoleon hebben gevochten. In 1810 werd Nederland bij Frankrijk ingelijfd. Een van de gevolgen was de invoering

van de militaire dienstplicht voor jongemannen tussen 20 en 25 jaar oud. Jongens die nooit buiten hun dorpsbuurtschap kwamen, moesten deelnemen aan Napoleons veldtocht tegen Rusland in 1812.

Onder de velen die nooit terugkwamen, was Frerik Jan Harmsen, de broer van een voorvader van Evelyn Ligtenberg.

Zie ook pagina 37.

Interessante lezing!

Heeft u een tip voor een mooie lezing? Geef het ons door op:

info@OKVvoorst.

Presentatiepanelen en touch screen aan de buitenzijde van huisje Sonnenberg bij de Nijenbeek.

Lezing Nijenbeek

Als voorproefje op de openstelling deze zomer van de geconsolideerde ruïne Nijenbeek wordt in **april** een open dag gehouden in huisje Sonnenberg. De bedoeling is een lezing te houden over de ontstaansgeschiedenis van De Nijenbeek, aangevuld met filmbeelden van vroeger en nu. Aanmelden is in verband met de beperkte ruimte verplicht. Bij veel belangstelling wordt de lezing meerdere keren gehouden. De juiste datum en wijze van aanmelden wordt in Voorster Nieuws gemeld. U kunt uw mailadres aan ons doorgeven, dan krijgt u een nieuwsbrief met meer info en datum.

Mail naar: info@OKVvoorst.nl

Molens in de gemeente Voorst en hun families in beeld

Op **zaterdag 13 mei**, op Nationale Molendag, wordt er in Havekes Mölle in Twello (Molenstraat) een beeld gegeven van de geschiedenis van alle molens in de gemeente Voorst en de families die daar werkten. Ook reeds verdwenen molens zijn in kaart gebracht. De werkgroep genealogie is actief bezig geweest om er een mooie presentatie van te maken. Op die dag is er ook een boekje te koop met verhalen over de molens en hun bewoners, kijk op pagina 34 hoe dat er uitziet.

De volgende familienamen komen voorbij: *Fikse, Bosgoed, Schutte(n), Koekoek, Golstein, Stormink, Dieperink, Vorderman, Schrijver, Pijnappel, Jansen, Geertman, Schoep, Garssen, Van Neck, Havekes, Fakkert*, enz.

Wij ontvingen

- **Mevrouw Van Zandvoort-Hurenkamp** uit Twello schonk ons een aantal nota's (van lokale winkels/bedrijven) uit 1952. Die hebben allemaal betrekking op het trouwen van haar ouders (dus aankopen voor spullen in huis en rekeningen die met het trouwfeest te maken hebben).
- **Paul en Diny Bevers** hebben een Ansichtkaart van de watermolen in Voorst geschenken, een digitaal bestandje van 50 jaar Antoniuskoor en een CD met inventarisaties van begraafplaatsen Nijbroek, Klarenbeek, De Vecht en Bussloo 2016.

Uitgave boekje

Het bestuur wil graag dit jaar een boekje uitgeven 'Groeten uit Voorst' (of iets van die strekking). De bekostiging ervan gebeurt extern, zodat de OKV geen financieel risico loopt.

JUMBO - Spek de kas van je club

De OKV doet ook dit jaar mee aan de actie 'Spek de kas van je club' van de Jumbo. Wist u dat Jumbo het hele jaar door de koffie/thee en koekjes sponsort in onze studieruimte?

Tot en met dinsdag 18 april 2017 loopt de spaaractie, waarbij de klant van JUMBO bij elke €10,- boodschappen een waardepunt krijgt. Waardepunten doneren in de winkel aan.... de OKV!

Korderijk

Terugblik 100 jaar Brasserie Korderijk: de bijdrage van de OKV is positief ontvangen bij Brasserie Korderijk en de gasten. Hartelijk dank aan iedereen die heeft meegewerkt aan dit succes!

Erfgoedatlas

Er komt dit jaar een **erfgoedatlas** van de gemeente Voorst uit. Hiertoe is een stichting opgericht. Bert van de Zedde verleent hieraan namens de OKV zijn medewerking

Erfgoed Gelderland

Het bestuur heeft besloten om (weer) lid te worden van Erfgoed Gelderland. Erfgoed Gelderland biedt mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers en organiseert jaarlijks diverse cursussen, inspiratiedagen en netwerkbijeenkomsten. Zie de site: www.erfgoedgelderland.nl

Nijenbeek

Rond de Nijenbeek zal vanaf juli de openstelling een feit worden. De eerste rondleidingen en presentaties (met behulp van een videoprojectie) zullen starten. Een aantal vrijwilligers neemt deel aan de Sonnenberg-werkgroep en ook leden van Voorster Belang geven medewerking. Mogelijk zal ook de hulp van (nieuwe) vrijwilligers worden gevraagd. Hebt u interesse om mee te doen aan activiteiten rond de openstelling, zoals toezicht houden, informatie verstrekken, begeleiding, enz.?

Meld u aan via info@okvvoorst.nl of bel ons tijdens de openingsuren en ga 'proeven' of het iets voor u is!

Nieuw bestuurslid

Fred van der Vegte zal tijdens de komende ledenvergadering worden voorgedragen als bestuurslid.

Hij woont als bestuurder a.i. nu zoveel mogelijk de bestuursvergaderingen bij om te weten wat er leeft. Fred wil zijn aandeel binnen het bestuur graag toespitsen op cultuurhistorie en zal zijn ideeën daarover verder uitwerken.

Maak Gelderland mooier

De Provincie Gelderland schrijft een prijsvraag uit voor goede ideeën om Gelderland mooier te maken. De Provincie nodigt maatschappelijke organisaties in en rond Gelderland uit om mee te doen. Waar gaat het om? Iedereen kan inspireren de ideeën, c.q. bouwstenen aanleveren die bijdragen aan behoud of ontwikkeling van kwaliteit van een zelf gekozen gebied. Met deze prijsvraag wil Gelderland bouwstenen voor een mooier Gelderland verzamelen. De winnaar van het beste idee voor een gebied ontvangt een prijs van € 10.000,-. Er is ook een aanmoedigingsprijs van € 5.000,-. En de overige inzenders winnen in ieder geval aandacht. Heeft u een mooi idee? Laat het ons weten en help de OKV daarmee. Iedereen kan meedoen aan deze ideeënprijsvraag.

De aanmeld- en inzendingstermijn loopt tot en met 7 mei 2017. Kijk op de website <https://maakgelderlandmooier.gelderland.nl> voor meer informatie.

Veluwe op de kaart

De historische vereniging Ampt Epe meldt in haar blad (no. 201, december 2016): De gemeenten Ede en Apeldoorn hebben een systeem ontwikkeld voor het ontsluiten van cultuurhistorische informatie over de Veluwe. Het systeem is gebaseerd op Google Maps-achtige plattegronden waarbij de gebruiker op een bepaalde locatie op de kaart klikt en dan achtergrondinformatie krijgt.

Op de website www.veluweopdekaart.nl staan al enkele punten op de kaart, vooral rondom Apeldoorn. Ampt Epe gaat voor het grondgebied van de gemeente Epe cultuurhistorische parels (bijvoorbeeld genoemd in het onlangs door Ampt Epe uitgegeven boek) toevoegen aan de kaart.

Gift Clemens Hogenstijn

De heer Hogenstijn, voormalig stadshistoricus van Deventer, bood een grote serie ingebonden jaargangen van het tijdschrift 'Veluwe Geslachten' aan de OKV aan. De werkgroep genealogie was hier blij mee en heeft de serie onlangs - met dank - bij hem opgehaald.

Verkoop overtollige boeken

De OKV biedt haar overtollige boeken aan op Marktplaats. Ons aanbod bekijken? Ga naar onze website www.okvvoorst.nl en klik in de rechterkolom op Boekenverkoop, als u daar op het logo klikt, ziet ons hele aanbod. Alle boeken zijn af te halen in onze studieruimte.

isgeschiedenis.nl

We troffen op internet de site **isgeschiedenis.nl** aan. Daar vindt u o.a. artikeltjes met uitdrukkingen die een historische achtergrond hebben. We lazen daar:

Wanneer iemand dood gaat kun je dit in het Nederlands uitdrukken door te zeggen dat iemand 'de pijp uitgaat.' Deze uitdrukking bestaat al lang en is gangbaar in de Nederlandse taal. De achtergrond van 'de pijp uit gaan' heeft waarschijnlijk niets te maken met het roken van een pijp, maar met de jacht op onder andere konijnen en dassen.

Over de betekenis van het woord 'pijp' in de uitdrukking 'de pijp uit gaan', bestaan verschillende theorieën. De meest gangbare theorie is dat het woord pijp in 'de pijp uit gaan' een term was om de hollen waarin onder andere konijnen en dassen leven aan te duiden.

De pijp tijdens de jacht

Jagers noemden de verbindende gangen tussen deze hollen vroeger namelijk pijpen. Wanneer een konijn de pijp uit ging betekende dit vooral dat het dier weg was en niet meer terug zou komen. Waarschijnlijk is de betekenis van 'de pijp uit gaan' in de loop der tijd steeds negatiever geworden. Zo werd de uitdrukking 'hij gaat de pijp uit'

onder andere gebruikt voor iemand die ontslagen werd of geruïneerd was. Pas later is de uitdrukking 'doodgaan' gaan betekenen.

Eendenkooien

Er bestaat nog een andere theorie over de herkomst van de uitdrukking. Ook deze theorie heeft te maken met de jacht. Volgens deze theorie was de pijp in deze uitdrukking de pijp die gebruikt werd bij de eendenjacht. Vroeger werd er bij de eendenjacht gebruik gemaakt van eendenkooien en werden eenden een pijp ingedreven, waarin ze gevangen werden. Deze theorie wordt overigens door minder bronnen onderschreven dan die van de verbindingsgangen van konijnen en dassen.

Andere uitdrukkingen met 'de pijp'

'De pijp uit gaan' is overigens niet de enige Nederlandse uitdrukking met het woord pijp die iets te maken heeft met de dood. 'Hij geeft de pijp aan Maarten' heeft een soortgelijke betekenis als 'hij gaat de pijp uit', maar ook van deze uitdrukking is niet met zekerheid te zeggen wat de oorspronkelijke betekenis van het woord pijp was. Ook bestaat er nog de uitdrukking 'hij heeft zijn laatste pijp gerookt', om aan te geven dat iemand is overleden.

Doorn & Van der Haar Computers

 www.doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen
Wilhelminaweg 3
8171 EJ Vaassen
0578 - 57 58 56

Verkoop - Reparatie - Websites

 info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Twello
H.W. Iordensweg 32A
7391 KB Twello
0571 - 29 80 80

Cloud - Onderhoud - Netwerken

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

IJsseltheaterfietstocht zaterdag 27 en zondag 28 mei 2017

Een familiefietstocht van ongeveer 30 kilometer. De route van de IJsseltheaterfietstocht leidt je langs historische en bijzondere natuurplekken. Op een aantal bijzondere plaatsen kun je genieten van korte theatervoorstellingen, geschikt voor de gehele familie.

Start 10.00 uur bij onderstaande adressen.

Olst : Lifestyle De Olsterhof, Aaldert Geersstraat 16

Veessen : Hotel Café Camping IJsselzicht, IJsseldijk 40

Wijhe : Café 't Praothuus, Langstraat 44

Het is mogelijk om later in te stappen maar dan zijn niet alle voorstellingen meer te zien.

Kijk ook op de website www.theaterlangdeijssel.nl

Genealogie in Gorssel

Op zaterdag 29 april 2017 organiseert de Werkgroep Genealogie van de Historische vereniging "De Elf Marken" te Gorssel haar Genealogische dag. Vele standhouders zullen weer van de partij zijn, oude bekenden en ook nieuwe gezichten maken dit jaar hun opwachting. De familie Voortman zal deze dag centraal staan.

Locatie: zaal De Brink (naast NH kerk), Hoofdstraat 27 te Gorssel

Meer info op www.deelfmarken.nl

Landgoed Bruggenbosch

Een wandeling over het landgoed Bruggenbosch in Twello geeft dit voorjaar het zicht op een nieuw landhuis, dat in de plaats is gekomen van de in 1955 afgebroken, uitgewoone voorganger. De aanleg van de terrassen en omringende tuin is in volle gang. De moeite waard om even een kijkje te nemen!

Mijn overgrootvader Caspar Melchior Balthazar van den Beld: 'een bijzonder man'

Anne Margriet Dijkstra-van den Beld viel van de ene verrassing in de andere toen zij na het overlijden van haar tante oude krantenartikelen las over haar overgrootvader. Wat zij toen vond wil ze graag vertellen aan de Kroniek. Ineke van der Vegte-van Asselt is bij haar op bezoek gegaan voor haar persoonlijke verhaal over haar bijzondere overgrootvader.

Familie onderzoek

Caspar Melchior Balthazar van den Beld werd op 7 januari 1849 in Deventer geboren. Hij overleed 1943 in Utrecht. Hij was het vierde kind van Gerardus van den Beld (1811-1890) en Grada Zuethoff (1817-1909). Zij kregen samen acht kinderen waarvan Caspar de derde zoon was.

C.M.B. van den Beld, foto A.M. van den Beld

Anne Margriet heeft in haar genealogisch onderzoek naar haar familie een prachtige lijn van familienamen ontdekt. De namen Gerardus en Caspar werden van vader op zoon in de familie doorgegeven van 1811 tot 1918. Overgrootvader Caspar werd geboren op de dag na Driekoningen en kreeg waarschijnlijk daarom de mythische namen van de Wijzen uit het Oosten. Dat de familie al lange tijd in de regio woonde werd haar ook duidelijk: oudovergrootvader Anthonius van den Belt (toen met T geschreven) heeft in 1798 in het gemeente bestuur van Voorst gezeten.

"Het jaar zonder zomer" 1816

Het moeten spannende tijden zijn geweest aan het begin van de 19^e eeuw. In de tijd rond 1816, na de Franse revolutie en nadat Napoleon verslagen was, waren er enkele jaren grote misoogsten in heel

Europa.

Op het eiland Soembawa in Nederlands Indië was de vulkaan Tambora uitgebarsten, de krachtigste vulkaan uitbarsting in 10.000 jaar zo bleek een eeuw later rond 1920. Enorme hoeveelheden vulkanische as waren in de atmosfeer terecht gekomen en zorgden voor een tijdelijke wereldwijde klimaatwijziging. Kou, misoogsten en voedseltekorten waren gevolgen. Paarden waren erg kostbaar geworden om te houden en te gebruiken.

Draisine

Dat was de toestand van de wereld waarin Karl Friedrich Christian Ludwig Freiherr Drais von Saurbronn (1785 Duitsland), de loopfiets uitvond! In 1818 werd hem een patent uitgereikt, de draisine kreeg bekendheid in Europa, Amerika en zelfs in Brazilië. In één van de eerste Winkler Prins edities na 1870 werd de Vélocipède, loopfiets, "snelvoeter" genoemd. Rijke mensen in Europa, mensen van stand genoemd in die tijd, schaften zich zo'n loopfiets aan. Er is een draisine in de collectie van Het Loo te bewonderen.

bron: Stadtarchiv Karlsruhe

Ook in Engeland werd verder aan de ontwikkeling van die loopfiets gewerkt. Er werd zelfs een 'Pedestrian Hobbyhorse Riding School' door Dennis Johnson opgericht. Men vond de loopfiets te gevaarlijk voor de openbare wegen; er moest binnen geoeffend en gereden worden.

De Wereldtentoonstelling in Parijs

In vele landen was men ondertussen op zoek naar een handig persoonlijk vervoermiddel; de mens verplaatst zich het liefst zo gemakkelijk mogelijk. Zowel in Engeland, Frankrijk als in Duitsland experimenteerde men met de ideeën van krukken en pedalen.

Op de wereldtentoonstelling in Parijs (1867) presenteerden Pierre (vader) en Ernest (zoon) Michaux drie vélocipèdes. Zij hadden de loopfiets, "Hobby Horse of Draisne" ook verder ontwikkeld en voorzien van krukken en pedalen. Dat bracht letterlijk vaart in de ontwikkeling van de vélocipèdes.

De eerste vélocipèdes, gekocht in Frankrijk, kwamen in 1866 en 1867 naar Holland en verschillende vooruitstrevende smeden en wagenmakers begonnen ze na te maken.

Wat daar Achter de Broederen gebeurde...

De jonge Cas van den Beld had een werkplaatsje gekregen in één van de huisjes Achter de Broederen in Deventer, die zijn moeder van haar ouders als weduwengoed bij haar huwelijk had meegekregen. Cas kon daar naar hartenlust experimenteren met allerlei technische nieuwigheden. Ook zijn er verhalen dat Cas zijn vader een boerenwoning daar Achter de Broederen verhuurde aan Burgers. Van Burgers werd gezegd: "hij was arm maar had een goed verstand en wilde vooruit".

Burgers' „Eerste Nederlandsche Fabriek van Vélocipèden”.

Dat werd opgemerkt in zijn tijd.

In een interview jaren later in het Utrechts volksblad vertelde Caspar van den Beld dat hij als 17 jarige vaak bij Burgers kwam. Hij had op een plek waar boeren vroeger altijd een open vuur hadden een smidse gebouwd. Toen was het al gauw: “toe joh, help eens even slaan met de hamer, dat ding is zo zwaar. Op een mooie dag zagen we in een tijdschrift, ik heb de illustratie nog bewaard, een afbeelding van een Amerikaanse snelvoet. Nou dat was schitterend, dat begrijp je. Wij moesten ook zo’n ding hebben”.

Zo ontstond de vriendschap en samenwerking tussen de smid Henricus (Hein) Burgers en Caspar (Cas) Melchior Balthazar van den Beld. Burgers was 25 jaar en Cas nog geen 20 toen ze samen werkten aan nieuwe ontwikkelingen. Burgers was een bekwaam smid, hij verstond zijn vak uitstekend. Cas experimenteerde graag met technische nieuwigheden.

Burgers’ nauwkeurige en uiterst bekwame werkwijze viel Timmer op in 1868 toen

hij de smidse bezocht. (Timmer was een vertegenwoordiger van de firma Scholte in Amsterdam een importeur van metaalwaren).

Burgers legde een ijzeren hoepel om een heel licht gemaakt klein houten wagenwiel. Hij gaf Burgers het advies zich toe te leggen op het maken van vélocipèdes, hij zou daar geschikt voor zijn en het was de toekomst. Er zou dan geen kostbaar en ingewikkeld transport uit Frankrijk meer nodig zal zijn.

Door de vakkennis van Burgers en het technisch inzicht van Caspar van den Beld hebben ze samen avonden lang staan smeden aan het frame en werd de vélocipède ontwikkeld, de eerste Burgerfiets. Het was niet gemakkelijk. Het was allemaal smeedwerk, massief en zwaar en er werden nog geen kogellagers gebruikt.

Een bevriende wagenmaker fabriceerde de bijbehorende houten wielen “lichtveerdig als veur’n kinderköre” en huis en rijtuigschilder Willem Korteling schilderde de vélocipède rood met zwarte biesjes. Cas van den Beld en Hein Burgers leerden ’s avonds op De Worp, buiten de stad, de balanceerkunst op de vélocipède want spotters waren er legio. De mensen vroegen zich af: hoe kun je op twee wielen overeind blijven. Toch kwamen de eerste klanten, vaak van betere stand al snel en Burgers kreeg veel werk, de fabriek ontstond. Burgers leidde de ‘Eerste Nederlandsche Fabriek van Vélocipèden’ met grote ernst en toewijding.

“Grote inspanning van kracht!”

Er werden ook andere geluiden gehoord over de vélocipède. Het zou slecht voor de gezondheid zijn. Men leerde dat “een

snelle gang eene grote inspanning van kracht vereist en op den duur te zwaar voor ’s menschen liggaam”. De postbode had het zweet op zijn voorhoofd staan en dat kon niet gezond zijn. Maar de snelheid was ongekend. Volgens de overlevering : 2400 Nederlandse Ellen werden in 4 minuten en 8 seconden afgelegd. Het leven kwam in een versnelling!

Hofleverancier

Caspar van den Beld en Hein Burgers hebben ook samengewerkt aan een groot ijzeren hek voor paleis Soestdijk. Caspar zette de kleine tekening over op een grotere schaal en Burgers smeedde het hek. Mogelijk leverde dat Burgers de titel hofleverancier van Prins Hendrik op.

Caspar’s levenswerk

In 1871 werd de eerste Nederlandse fietsclub, de Deventer Vélocipède Club ‘Immer Weiter’ opgericht. Het clubkostuum bestond uit een jas met panden, een witte rijbroek, zwart glimmende beenkappen of hoge laarzen en ronde hoeden. Bij clubtochten moest de politie op de hoogte gebracht worden. Als een clubtocht werd gehouden, met trompetters voorop, liep de halve stad steeds uit! Ze reden vaak 50 km tijdens een tocht!

Wat Caspar in de jaren daarna heeft gedaan moet nog verder onderzocht worden en is nu nog niet helemaal bekend. Hij trouwde 1883 in Doornspijk met Driesje de Wolf en woonde daar een paar jaar. Zij kregen twee zonen en twee dochters.

Wel is bekend dat hij als hoofdopzichter bij de genie heeft gewerkt, o.a. bij de bouw van het fort Pampus (1887-1896), bij de bouw van de strandmuur in Scheveningen (1896-1898) en bij het infanterie schietkamp Harskamp (1898-1900).

De start van een grote wielertocht op de Worp bij Deventer

Daarna heeft hij kort in Apeldoorn gewoond en verhuisde in 1902 naar Diepenveen. Daar kocht hij het hotel/café "Het wapen van Diepenveen". Volgens overlevering binnen de familie kocht hij graag "verlopen hotels", renoveerde die, waarna zijn vrouw ervoor zorgde dat ze weer goed gingen lopen en dan verkochten ze het weer. Hij was ingeschreven als bouwkundige in Voorst. Op een oude, aan hem geadresseerde ansichtkaart staat als adres Dorpsstraat Twello. Dan verhuist hij naar Montfoort en is hij eigenaar van hotel 'Het Gouden Hoofd'. Hoe lang hij daar gewoond heeft moet nog onderzocht worden. In 1920 woont hij in Maarsen bij Utrecht.

Er verschijnt in 1941 een mooi artikel over hem in het Utrechts volksblad. Het wordt 'de troost van een 92 jarige uitvinder' getiteld. Het artikel gaat vergezeld van een prachtige

foto van overgrootvader op 90 jarige leeftijd met de eerste Burgers fiets uit 1869. Hij vertelt over de volgende gebeurtenis:

Burgers en de damesfietsen

Na 1870 wilde Burgers ook damesfietsen gaan invoeren. Dat plan stuitte op hevig verzet van de geestelijkheid. Zij vonden fietsen voor vrouwen iets verschrikkelijks. Om mensen met deze nieuwigheid vertrouwd te laten worden, zou Cas met een knappe deern naar Twello fietsen. Maar Burgers en Cas konden geen dame vinden die dat zou willen doen. Hendrik Hoedemaker, hij schilderde en biesde de Burgers karretjes, hij wist wel raad.

In de lokale krant verscheen een berichtje dat miss Smith uit Londen vrienden in Twello zou bezoeken en haar vélôcypède zou mee brengen. Er werd een kamer besproken voor "haar" bij hotel Bloemink in Twello. Dat was zeer geloofwaardig want in Engeland waren er al vrouwen die een vélôcypède bereden.

De Engelse dame zou van het Deventer station via de binnenstad, de Schipbrug en De Worp naar Twello de vélôcypède berijden. De "Engelse dame" (Hoedemaker) droeg een prachtige japon gemaakt door zijn zusters die naaister waren. Hij kreeg een pruik op en een voile voor zijn gezicht naar de laatste mode van die tijd. (Natuurlijk had hij eerst moeten oefenen op de vélôcypède maar hij had gelukkig al snel de slag te pakken).

Burgers zelf en Caspar van den Beld volgden de dame op een fraai geschilderde Burgers kar. Net over de Schipbrug, op de hoek van De Worp bij het café zag het zwart van de mensen! De politie moest de menigte in toom houden. Men schreeuwde en joelde. Heel Deventer stond op zijn kop. De naam van het nieuwe vervoermiddel werd door de stadgenoten verbasterd tot "fietse".

Nog meer uitvindingen

Caspar van den Beld heeft meer nieuwigheden, uitvindingen op zijn naam staan. Hij was een verwoed jager en men zag hem vaak peddelen met een geweer over zijn schouder, men zag hem als een vooruitstrevende revolutionaire waaghals in die tijd. Hij kwam als eerste op het idee een verrekijker op het geweer te monteren. Zo waren de hazen en konijnen in de "blauwige verte" toch voor zijn kogels bereikbaar. Samen met zijn jongste zoon construeerde hij een vizierinrichting om vliegtuigen te beschieten.

Maar zoals een oude bijna klassieke waarheid luidt: uitvinder te zijn is een erg ondankbare aangelegenheid. Dat ondervond hij bij de uitvoering van militair werk in Harskamp. Hij ging een weddenschap aan dat hij in het donker kon schieten op 100 meter afstand en hij schoot raak. Hij zorgde ervoor dat niemand zijn kijker op het geweer kon zien. Iedereen was enorm verbaasd, ook het ministerie had plots belangstelling. Hij stuurde de avond voordat hij een demonstratie zou geven zijn materialen op. Maar zijn kist werd opengebroken, men zei dat de wagon ontspoord was waar zijn kist in zat. Kort daarna kreeg hij een brief van de minister dat ze nu wisten hoe het moest en het duurde niet lang of op alle kanonnen verschenen kijkers.

In dat krantenartikel was ook te lezen hoe Cas van den Beld verhaalde over de octrooien voor de vizier inrichting die hem ontglipten. Hij vond het geen schrale troost, dat hij als uitvinder nooit bekend is geworden. Hij blijkt een goed verteller te zijn en het was een waar genoegen naar de verhalen uit zijn interessante leven te luisteren.

En nu...

Anne Margriet zegt: "Veel heeft overgrootvader niet over zichzelf verteld. Wij weten nu nog niet precies wat hij allemaal gedaan heeft".

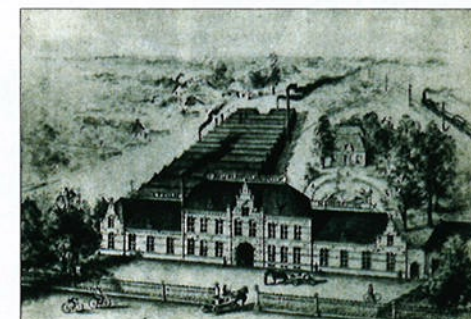
Hij overlijdt op 2 maart 1943 in het St. Bartholomeus Gasthuis in Utrecht na een val van zijn fiets!

Zijn twee zonen zijn succesvolle architecten geworden. De oudste, G.W. (1883-1960) de grootvader van Anna Margriet, in Apeldoorn. De andere zoon C.M.B. (1886-1962) in Tilburg.

Ook hun zonen, C.M.B. (1918-1992) de vader van Anna Margriet, en haar achterneef C.M.B. (1930-heden), beiden vernoemd naar hun grootvader, zijn met veel succes in hun voetsporen getreden: *een echte architectenfamilie.*

Bronnen:

- Interview Anne Margriet Dijkstra-van den Beld door Ineke van der Vegte-van Asselt
- Krantenartikelen: Prov. Overijsselse en Zwolse courant 05-03-1941en Utrechts volksblad, sociaal democratisch Dagblad 07-03-1941
- 'De geschiedenis van Burgers Deventer is de geschiedenis van de fiets' door George J.M. Hogenkamp.
- 'Echte stokvis' door Henk van Baalen en Clemens Hogenstijn

De in januari 1897 in gebruik genomen nieuwe fabriek

Straatnamen in de gemeente Voorst

Fred Liese

Als we door de dorpen in onze gemeente wandelen vinden we het heel gewoon dat elke straat en elk weggetje een naam heeft. Ooit zijn die namen ontstaan of bedacht. Bij de OKV is van veel van de straten en wegen wel iets bekend; er zijn foto's van huizen en/of hun bewoners, maar de oorsprong van de namen is soms nog een mysterie.

In 1953 kregen alle wegen in onze gemeente een officiële naam, vaak de naam die men er al lange tijd voor gebruikte. Later kwam er een commissie om nieuwe wegen een naam te geven. Een aantal benamingen roept vragen op.

Zo kennen we in Voorst de Kafoepstraat, een naam die al vaker tot discussie heeft geleid. Jaren geleden woedde er in de Zutphens Dagblad een discussie over deze bijzondere naam. De conclusie was toen dat het waarschijnlijk om een nabootsing van een bepaald geluid (het hobbelen van karren over de kuilen en gaten in de weg) ging. Enig spuurwerk op internet leverde onlangs op dat de benaming *kafoep* ooit in bepaalde streken, met name in Brabant,

werd gebruikt voor de trekharmonica, ook een nabootsing van een geluid dus. Het is onze bedoeling in de komende periode een inventarisatie te maken van de straatnamen en hun ontstaan in de gemeente Voorst. Uw hulp is daarbij onontbeerlijk.

We vragen u daarom:

1. Hebt u enig idee waar de naam Kafoepstraat vandaan komt?
2. Kent u straatnamen in de gemeente die u niet zomaar kunt verklaren?

Graag een reactie naar:

info@OKVvoorst.nl

Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (12) Eerste of Laatste steen?

Ed Stol (tekst) en Corrie Stol-Wouters (foto's)

In het dorp Nijbroek aan de Middendijk 45 staat het bedrijf van Evert en Joke van de Peppel.

Al in 1981 begon de vader van Evert daar met een tankstation. Later begon men ook fietsen en brommers te repareren. Om na het jaar 2000 aan de strengere milieu-eisen te kunnen voldoen, werd er in 1997 verbouwd. Ook kreeg het benzinstation een overkapping en startte het bedrijf met de verkoop van scootmobielen.

Op 28 november 1997 legde de toenmalige burgemeester van de gemeente Voorst, mr. J.H.J. van Blommestein, niet de **eerste** maar de **laatste** steen. Hij maakt (nog steeds) deel uit van de drempel van de winkel. Misschien één van de weinige plaatsen in de gemeente Voorst waar je over een burgemeester heen kan stappen.

expert

Expert Twello

zedwell
finance & organisatie

www.zedwell.nl
E info@zedwell.nl
M 06 - 53678562

Koningin Wilhelminaweg 15
7391 ER Twello

Van onze zusterverenigingen

Gerard Vrieling

'Ampt Epe' nr. 210, dec. 2016

Hierin een uitgebreid artikel over de kerkheiligen van Vaassen, Epe en Oene. Dat waren respectievelijk Sint Ursula, Martinus van Tours [=Sint Maarten] en Dionysius van Parijs.

'Ambt en Heerlijkheid' Oudk.Kring Rheden-Rozendaal, jrg. 62 nr. 193, dec. 2016

De lezers worden er attent op gemaakt, dat de nieuwe website 'Rheden op de kaart' talloze interessante en onbekende erfgoedplekken in beeld brengt.

De website is te bekijken op: www.rheden-opdekaart.nl.

'De Marke' juli 2016

Verklaring van de naam Clabanusweg. Het blijkt afkomstig te zijn van het woord "klabanus" of "kabanus" uit het Deventers dialect. Het betekent zoveel als 'n joekel van een huis.

Op de kadastrale kaart van 1832 staat bij 'Klabanna' eigenaar weduwe Gerit van Delden.

(de familie Van Delden was een aanzienlijke familie in Deventer. G.V.). Genoemde weduwe was herbergierster. De vraag rijst was het huis een echte herberg of werd het erbij gedaan.

't Erf van Ermelo' nr. 79

In dit nummer wordt melding gemaakt van de uitgave van een boekje over het park 'Het Oude Loo'. Twee studenten van de Hogeschool Van Hall Larenstein hebben het park geïnventariseerd.

Het boekje 'Park Het Oude Loo 600 jaar historie' is voor € 6,50 te koop bij de kassa van het Paleis Het Loo, bij het CODA-museum Apeldoorn of boekhandel Nawijn en Polak te Apeldoorn.

'Ons Markenboek' jrg. 35, nr. 1

In dit nummer een vervolg over de stoomtramverbinding van Zutphen naar Deventer over Gorssel. De hoofdgebouwen van de lijn zouden in Deventer komen aan de Zutphenschelaan bij de IJssel. Het werd daar een vrij groot complex: stationsgebouw met bovenwoning, goederenloods en een remise met werkplaats. Aan het echte einde van de lijn aan de Handelskade kwam helemaal geen voorziening voor reizigers, daar de maatschappij Z-E (Zutphen-Emmerik) er van uitging dat de lijn doorgetrokken zou worden naar het Stationsplein in Deventer.

Verder was er nog iets bijzonders aan dit tramlijntje namelijk de spoorbreedte. De tramlijn had een spoorbreedte van 750 mm. In de Achterhoek werd deze breedte voor veel tramlijnen toegepast. Elders in het land waren spoorbreedtes van 1067 mm of zelfs 1435 mm gebruikelijker. Bij Epse ontstond voor de ZE een zeer bijzondere situatie: hier kwam ook de lijn van Deventer via Epse naar Borculo die een andere spoorbreedte had, samen met het tramlijntje uit Gorssel. Het gevolg was dat bij café De Pessink in Epse de spoorbreedte moest worden aangepast in een 'driebenige' spoorlijn.

Op zaterdag 2 oktober 1926 werd de lijn Zutphen- Deventer feestelijk geopend.

DE TUINEN VAN BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf
Koppelstraat 42
7391 AK Twello
T 0571 27 04 73
info@detuinenvanbosch.nl
volg ons:

detuinenvanbosch.nl

BRASSERIE - RESTAURANT
SINDS 1916

KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

**AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL**

De lekkerste
gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan steevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst
Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

Voorstenaren in de Tiendaagse Veldtocht en de belegering van de Citadel van Antwerpen

Jan Groenenberg

In het vorige nummer van *Kroniek* (2016-4) kon u de wetenswaardigheden lezen over Voorster soldaten in de Belgische Opstand (1830), die dienden in de zgn. 7^e Afdeling Infanterie. In dit nummer kijken we naar hun bijdrage aan de Tiendaagse Veldtocht (1831) en het beleg van de Citadel van Antwerpen (1832).

“Dan maar de lucht in”

Op de Schelde lag een kleine Nederlandse oorlogsvloot bestaande uit een fregat, twee korvetten, een brik en vier kanonneerbotten. Jan van Speijk was commandant van kanonneerboot no. 2, een zeilschip met vijf stukken. Deze vloot moest alle schepen van en naar Antwerpen controleren, omdat die stad zich vanaf begin oktober 1830 bij de opstand had aangesloten. Jan van Speijk nam ook deel aan het bombardement op Antwerpen op 27 oktober 1830. Op 5 februari 1831 dreef zijn schip door een harde wind en een slecht functione-

rend anker naar de kant. Daar stond een woedende menigte Antwerpse arbeiders die op het schip sprongen. Daar zou hij zijn beroemde woorden hebben gesproken: “Dan maar de lucht in”. Hij zou zijn sigaar in het buskruit hebben gestoken en het schip laten ontploffen. De uitspraak komt uit een brief die hij kort daarvoor naar een nicht had gestuurd. Daarin schreef hij: “dat eerder boot en kruid met mij de lugt in gaat dan immer een infaame Brabander te worden of het vaartuig overtegeven”. De daad van Van Speijk had een golf van vaderlandsliefde tot gevolg.

Het springen van de kanonneerboot van Jan van Speijk, 1831 (Rijksmuseum Amsterdam)

Het kamp Rijen in 1831; Anoniem (Nationaal Militair Museum Soest)

Toen Prins Leopold op 21 juli 1831 de grondwettelijke eed aflegde als eerste koning van België besloot Willem I alsnog een veldtocht tegen België te ondernemen.

Het opperbevel voor de veldtocht kwam in handen van de Prins van Oranje bijgestaan door Prins Frederik en de generale staf onder leiding van luitenant-generaal J. V. Baron de Constant Rebecque.

In Breda lag de *Eerste Divisie* onder leiding van luitenant-generaal J. Baron van Geen. De *Tweede Divisie*, onder luitenant-generaal Karel Bernard Hertog van Saxen Weimar lag in het kamp te Rijen en de *Derde Divisie* met aan het hoofd luitenant-generaal A. F. Meijer bevond zich te Eindhoven.

Elk van de divisies bestond uit twee brigades en een batterij veldartillerie, terwijl aan de eerste twee ook nog twee eskadrons

lansiers waren toegevoegd. De sterkte bedroeg ongeveer 9.000 man per divisie, en werd gevormd door zowel miliciens (dienstplichtigen), vrijwilligerskorpsen als eenheden schutterij. De *Vierde Divisie*, Reserve Divisie geheten onder bevel van de luitenant-generaal G. M. Cort-Heijligers lag bij Sint Oedenrode en bestond uitsluitend uit schutterij en was om die reden bedoeld om in de achterhoede te blijven.

De meeste Voorstenaren behoorden tot de *2e Divisie* (7^e Afdeling infanterie), die gelegen was in Kamp Rijen.

Kamp Rijen was gelegen tussen Tilburg en Breda. Er waren hier 12 bataljons ondergebracht in 12 wijken.

Het kamp was 1000 bij 300 meter (ook wordt genoemd 1670 bij 212 meter) met daaromheen 104 houten gebouwen, met o.a. koffiehuisen, herbergen en marktkramen.

De 2e Divisie bestond in totaal uit 9300 man. De 7e Afdeling Infanterie, waarbij de Voorstenaren waren ingedeeld, stond onder bevel van kolonel Monhemius en bestond uit twee bataljons o.l.v. majoor van Spengler en Baron van Aerssen van Voshol met in totaal uit 48 officieren en 1114 manschappen.

Tiendaagse veldtocht

De Tiendaagse veldtocht startte op 2 augustus 1831. Met de 2e Divisie vertrok de 7e afdeling van Rijen, via Alphen en Poppel naar Weelde, een afstand van ongeveer 30 km. De volgende dag marcheerde men via Raevens naar Turnhout. Daar werd men ontvangen met geweervuur. Dit had twee gewonden tot gevolg bij het 2e bataljon.

De Prins van Oranje bij de gevechten te Ravels; Johannes Jelgerhuis (Regionaal Archief Tilburg)

Na twee uur trok men toen het door Belgische generaal Niellon ontruimde Turnhout binnen. Op 4 augustus trok men verder naar het zuiden waarbij een aantal mannen overleden door het slechte drinkwater. Van Turnhout liep men via Kasterlee naar Geel. Op vrijdag 5 augustus trok men verder naar het 23 km verder gelegen Diest. Dit was door de Belgen verlaten en men vond hier vers voedsel en goed gevulde kledingmagazijnen.

6 Augustus was een rustdag. De volgende dag vertrok de 2e Divisie naar Sint-Truiden om mee te werken aan het verslaan van het Belgische Maasleger dat in Hasselt was gelegerd. Sint-Truiden werd zonder tegenstand ingenomen.

Vanuit Sint-Truiden trekt men op 8 augustus via Sint-Lambrechts-Herk naar Hasselt. De voorhoede, met daarin het 2e bataljon (van de 7e Afdeling), weet de flank van

het Maasleger te bereiken en maakt 200 gevangenen. Daarvan neemt de eerste compagnie van het 2e bataljon 50 Belgen gevangen waaronder 2 officieren. Er zijn 25 dodelijke slachtoffers onder de Nederlandse soldaten te betreuren.

Een ooggetuige, Johannes Ludovicus Kikkert (2e Luit. 1e Bataljon 3e Afd. Noord-Hollandse Schutterij), passeert de volgende dag het slagveld en beschrijft het als volgt:

“Onze route voerde over het dorp Wimmeringen en we zagen het geheele slagveld van de Generaal van Saksen Weimar met zijn 2e Divisie de vorige dag op de door ons op de vlucht gejaagde en retireerende belgen aangerigt. Veele proviand, Amunitie en andere Rijtuigen laagen met hunnen doodgeschotene paarden over en langs de weg alsmede wapenen van onderscheidene soorten, administratie der Compagnien; het was eene boel van verwarring waaruit men duidelijk konde opmaken welke uitwerking het kanon op hun hadt gedaan”.

Een dag met beperkte verplaatsingen volgde op 9 augustus. De 1e brigade van de 2e Divisie ging op weg naar Sint-Truiden en de 2e brigade naar Looz (Borgloon).

De troepen van de 2e Divisie moeten zich op 10 augustus verzamelen bij Sint-Truiden en optrekken richting Leuven. De bedoeling is om daar het Scheldeleger in te sluiten. De 2e Divisie moet zuidelijk om de stad Leuven trekken om ten westen van de stad uit te komen. Eerst gaat het richting Tienen. Bij Tienen stuitte men op weerstand. Vanuit enkele huizen langs de straatweg werd het vuur geopend op de colonne. Dat werd met het vuur uit twee houwitsers beantwoord. Een van de huizen werd in brand geschoten. Ook vlak bij Tienen werd men beschoten vanaf de wallen. Ook dit verzet werd snel gebroken door enkele granaten uit de houwitsers. De stad Tienen kon worden bezet.

De dag daarna, 11 augustus trekt de 2e Divisie naar Sint-Joris-Weert. De 2e Divisie werd niet opgemerkt door het Belgische leger.

Diezelfde dag had de 3e Divisie minder geluk. Bij het dorp Boutersem kwam het tot een treffen met de Belgen waardoor de 3e Divisie zich moest terugtrekken.

Op 11 augustus wist de Prins van Oranje al dat een Frans leger onder maarschalk Gérard België was ingetrokken om de Belgen te ondersteunen.

De strijd bij Hasselt; Willem Hendrik Hoogkamer (Rijksmuseum Amsterdam)

Slag bij Boutersem 12 augustus 1830; Nicolaas Pieneman (Rijksmuseum Amsterdam)

Zijn bevel luidde dat als de Fransen in actie zouden komen alle vijandelijkheden door de Nederlanders moesten worden gestaakt.

De 2e Divisie trok op naar het westen van Leuven.

De dag erna, 12 augustus, gaf vooral problemen voor de 3e Divisie. Deze had grote moeite om de Belgische weerstand ten westen van Boutersem te verslaan. Een van de granaten van de Belgische artillerie op het westen van Boutersem doodde het paard van kroonprins Willem. Een schilderij van Nicolaas Pieneman toont de kroonprins die een nieuw paard bestijgt waarbij hij gezegd zou hebben: *"Ik heb volstrekt niets, mijne heeren, weet bedaard, dat is mij zoo dikwijls gebeurd"*.

Kort voordat de aanval op Leuven vanuit de verschillende posities zou beginnen kreeg Prins Willem bericht van een Engelse gezant. Deze bracht het bericht dat Frankrijk en Engeland eisten de vijandelijkheden te staken. Zo niet dan zouden beide de oorlog verklaren aan Nederland. Hierna stemde de prins toe in een staakt-het-vuren onder voorwaarde dat de Belgen zich in Leuven zouden terugtrekken en hij zich met zijn leger tot onder de muren van Leuven kon verplaatsen.

Op 13 augustus verliet de Belgische generaal Niellon met zijn resterende troepen de stad Leuven en namen de Nederlanders Leuven in bezit.

De Prins van Oranje bedankte de soldaten voor hun inzet:

"Groot is uwe belooning. De zege onze wapenen is volkomen. Na eenen veldtocht

van naauwelijks tien dagen, staan wij in het hart van België. Tweemaal ontmoeten wij den vijand, eerst te Hasselt, toen bij Leuven, en dit was genoeg, om de twee Belgische legers uiteen te slaan, en in wanorde op de vlucht te jagen.

Gisteren en heden stonden onze voorposten op twee uren afstands van Brussel, en geen Belgisch leger is er meer, om den intogt zijner hoofdstad te beletten.

De Koning, mijn Vader, heeft onze behaalde overwinning bij Hasselt met blijdschap vernomen. Door mij betuigt Hij zijne innige tevredenheid aan u, en al de troepen van alle wapenen, die aan deze en de vorige gevechten deel namen, en hunne pogingen vereenigden, om dat leger te vernietigen, dat, onder den naam van leger van de Maas, zich onverwinnelijk waande.

Wij hebben nu onze taak volbragt. Wij hebben gedaan, wat Koning en Vaderland van ons eischten. Wij hebben gezegevierd over den vijand, tegen wien wij ten strijde zijn gegaan.

Met eere keeren wij terug naar onze oude grenzen".

Met de Fransen werd een regeling bedacht om ieder contact te voorkomen.

Op 14 augustus marcheerden de Nederlanders weer terug richting Nederland. De tocht ging via Hasselt.

Bij de slag om Hasselt werden enkele kanonnen buitgemaakt die zijn omgesmolten en de grondstof hebben geleverd voor het Metalen Kruis, dat aan alle deelnemers van de Tiendaagse veldtocht is uitgereikt in 1832. Er waren twee verschillende versies. Een voor dienstplichtigen en een voor vrijwilligers. Het verschil zit alleen in de kleur van het lint. Het lint voor dienst-

plichtigen is verdeeld in zes gelijke banen blauw en oranje. Dat van vrijwilligers heeft groene en oranje banen.

Het Metalen Kruis voor vrijwilligers

De 2e Divisie waaronder twee bataljons van de 7e Afdeling Infanterie heeft een minder belangrijke rol gespeeld dan vooraf was verwacht. Met name de 3e Divisie en de reservedivisie hebben de zwaarste gevechten geleverd.

De 7e Afdeling is met slechts kleine verliezen teruggekeerd naar Nederland.

Het Nederlandse verlies aan doden, gewonden en vermisten bedroeg 1108 man waaronder 51 officieren. Dit is ruim 3% van het veldleger. In totaal had Nederland ongeveer 130 doden te betreuren.

Beleg van de Citadel van Antwerpen

Generaal Chassé hield in 1832 nog steeds de citadel van Antwerpen bezet en vormde zo een bedreiging voor de stad Antwerpen. In een verklaring van 22 oktober 1832 eisten de Belgen van Koning Willem I dat hij zijn troepen moest terugtrekken uit de citadel van Antwerpen.

Koning Willem I gaf niet toe en een Frans

leger van 32.000 man en 9500 paarden onder generaal Gérard trok op naar Antwerpen. Op 19 november 1832 verschenen de Fransen voor de citadel.

In de citadel bevonden zich 145 officieren en ongeveer 4400 manschappen. Voor dit grote aantal personen waren er onvoldoende bomvrije kazematten en ook was er al snel een tekort aan levensmiddelen en drinkwater.

Na voorbereidingen begonnen op 4 december de beschietingen door de Fransen. Van 4 tot 23 december, dus negentien dagen lang, werd de citadel bestookt door de Fransen met een regen van kogels en bommen.

Op 23 december gaf generaal Chassé zich over. De officieren en manschappen moesten hun wapens inleveren en werden als krijgsgevangenen naar St. Omer in Frankrijk gevoerd. In totaal waren dat 182 officieren en 4300 onderofficieren, manschappen en schepelingen.

Onder de krijgsgevangenen waren er een aantal geboren en/of wonende onder de huidige gemeente Voorst. Zij werden op 30 december 1832 naar Frankrijk gebracht. Onder hen Waander Schoemaker en Hendrikus Boskamp geboren te Voorst. Geert Metzelaar en Johannes Zwarthof woonachtig in Voorst, Evert Lammers uit Wilp.

De eerste krijgsgevangenen kwamen op 5 januari 1833 aan in St. Omer in noordwest Frankrijk. In St. Omer bleven generaal Chassé, zijn staf en de 10e Afdeling. De manschappen van de 7e Afdeling waar de Voorstenaren in zaten, vertrokken naar Bethune en Hesdin.

Na vijf maanden krijgsgevangenschap werd een overeenkomst gesloten waardoor de krijgsgevangenen konden terugkeren naar Nederland.

Citadel Antwerpen kort na beleg 19 nov. - 23 dec. 1832; Ferdinand De Braekeleer

"Den 8. junij betraden 1680 krijgslieden der edele gevangenen wederom den heiligen grond van Oud-Nederland, en den 10. daaraanvolgende mogt dit geluk aan allen te beurt vallen".

Via Vlissingen ging men met zeilboten en een stoomboot, de *Herkules*, naar Gorinchem waar men op 22 juni aankwam. Hier werd een dagorder voorgelezen van de luitenant-generaal directeur-generaal van Oorlog, Dominique Jacques de Eerens: *"Dappere Krijgslieden! Ik heet u welkom op den vaderlandschen bodem. Ook uit 's Konings naam mag ik u welkom heten. Geheel Nederland verheugt zich in uwe terugkomst"*.

In de middag van maandag 24 juni bereikten de veertien transportschepen de stad Arnhem. De 10e Afdeling was daar al op 21 juni aangekomen.

Op dinsdagochtend werd een optocht door de stad gemaakt. Men eindigde op het Sint Walburgsplein waar *"de muziek en het gejuich des volks opnieuw door het luchtruim daverden"*. Daar konden de ruim tweeduizend *"braven"* genieten van een *"gullen disch"*. Men deelde wijn, brood, kaas, tabak en pijpen uit aan de manschappen.

's Avonds vond nog een diner plaats in de sociëteit.

Woensdag 26 juni om half zes marcheerden de drie bataljons onder bevel van de heren Rochel, Voet en Meijer de Velperpoort uit naar Zutphen en Deventer.

De beide flankbataljons van de 7e en 9e Afdeling bestaande uit 36 officieren en 1270 man kwamen pas op 28 juni in Arnhem aan. Ook zij werden enthousiast door de burgers ontvangen.

Tenslotte zijn deze soldaten teruggekeerd naar hun garnizoensplaatsen als Arnhem, Doesburg, Zutphen en Deventer.

De cijfers over het aantal slachtoffers wisselen nogal; van 108 tot 560 doden bij de Fransen en 122 tot 370 doden bij de verdedigers.

Uijterschout schrijft: *"De totale verliezen van bezetting en flotilje bedroegen 104 gesneuvelden en 20 kort daarna overleden gewonden (waaronder 10 officieren), 359 gewonden (waaronder 15 officieren, 66 krijgsgevangenen en vermisten), d.i. ruim 10%"*.

Bij de belegeraars waren dat volgens Uijterschout 108 gesneuvelden en 695 gewonden.

Bij de verdedigers waren er zes uit de huidige gemeente Voorst. Een daarvan overleefde de strijd niet. Dat was Jan Smies geboren en wonende te Voorst. Hij overleed op 20 december 1832.

De vijf krijgsgevangen Voorstenaren kregen de medaille van Antwerpen. Deze was door koning Willem I ingesteld bij Koninklijk Besluit van 31 mei 1833 en werd uitgereikt *"aan allen, die zich tijdens het voorschreven beleg op de Citadel van en bijliggende forten, aan het Vlaamsche Hoofd, Burcht, Zwijndrecht en Austruweel mitsgaders op onze flotille op de Schelde voor Antwerpen, hebben bevonden"*. Op de voorzijde van de medaille is de citadel afgebeeld als een vijfhoek met daarin de woorden 'Citadel van Antwerpen'. Op de keerzijde staat een lauwerkrans, waarbinnen een gekroonde W, het monogram van de koning en de datum *"DECEMBER 1832"*. Het lint aan de medaille is Nassaus blauw en 27 mm breed.

De gedecoreerde militairen kregen op 24 augustus 1833 een certificaat van de directeur-generaal van Oorlog waarin stond dat de bezitter gerechtigd was om de medaille te dragen.

De meeste overlevenden en gewonden van de Tiendaagse veldtocht en de verdediging van de citadel van Antwerpen dienden hun dienstplicht uit en keerden daarna terug naar hun vroegere leven als dagloner, boerenknecht of landbouwer.

Zie ook het overzicht in Kroniek 2015-4 van soldaten die als militair hebben gediend tijdens de Belgische opstand, de Tiendaagse veldtocht en het beleg van de Citadel van Antwerpen.

Bronnen

Amersfoort, H - De Tiendaagse Veldtocht, Armamentaria no. 16 - Jaarboek Legermuseum, 1981-1982, blz. 15-32

Beeck, Johan Op de - Het verlies van België, 2015

Roo van Alderwerelt, J.K.H. de - Geschiedenis van het zevende regiment infanterie, 1857

Schuurman, L.N. - Chronologische verzameling der Wetten en Besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, 1833

Walthuis, W. - De Tiendaagse Veldtocht in: Militaire spectator, 1981

De armenjager

Bernard van 't Erve

Nadat Bernard van 't Erve jarenlang gewerkt heeft aan het transcriberen van de markeboeken heeft hij nu de transcriptie van het Resolutieboek van de ambtsjonkers van het ambt Voorst ter hand genomen. Uit de besluiten (resoluties) die de ambtsjonkers namen in de periode 1608 tot 1794 heeft hij er een aantal geselecteerd die gaan over 'de armenjager'.

De marken in het ambt van Voorst hadden in de 17de, 18de en 19de eeuw een scheuter om als een eenvoudige veldwachter de markegronden te beschermen tegen onwettig gebruik door de omliggende boeren van zowel binnen als buiten de mark. Ook deed hij andere klusjes in opdracht van de markerichter en/of erfgenamen. Zoals kleine reparaties aan bruggen en wegen, vergaderingen van het markebestuur bij de betreffende erfgenamen aanzeggen, boetes innen en ruzies slechten. Zijn traktement hiervoor was vele jaren lang "8 gulden 's jaars en elke twee jaar een nieuwe pet en bij gelegenheid een pijnrock".

Kreuple landloper, Pieter Jansz. Quast, 1634

Ook de riddermatige ambtsjonkers van het ambt Voorst hadden een zogenoemde "Armenjager". Zijn belangrijkste taak was om te zorgen dat er zich geen bedelaars, schooiers en andere vagebonden in het ambt ophielden. Ook werd hij met bijkomende klusjes opgezadeld. Zo moest de armenjager Berent Jansen in 1657 de sleutel van de Wilpse kerk in bewaring houden zodat de Over-Veluwsse Classis geen predikant kon installeren die nog niet de goedkeuring had van de jonkers van het ambt van Voorst. Die wilden eerst nog andere predikanten horen. De beloning werd per activiteit uitbetaald en dat varieerde van enkele stuivers tot enkele guldens.

Amptsboek van Voorst van 1608-1784

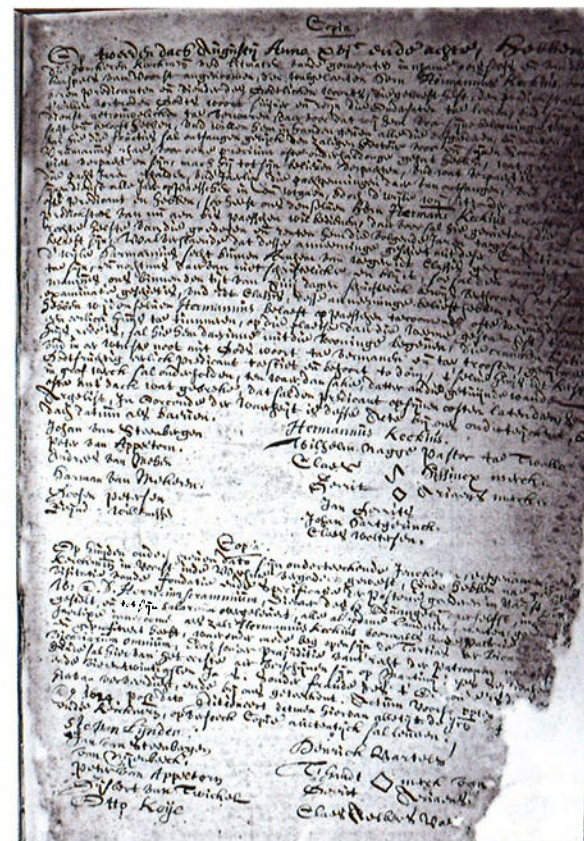

Foto van het eerste blad van het amptsboek van de jonkeren van Voorst. Dit boek behandelt de jaren van 1608 tot 1784.

Zo kregen de armenjagers bij een zitting van het 'Veluws gerigt', dat vaak enkele dagen aanhield, één gulden per dag, een forse beloning voor die tijd.

Rond 1720 veranderde zijn beroepsnaam van 'armenjager' in 'amptsdienaar'. Zijn functie veranderde echter niet.

In 1752 wordt gemeld dat "alle de vier kerken van het Ampt van Voorst te lijden hebben onder de duiven en dat de daken merckelik werden beschadigt ende bedorven". De duivenhouders krijgen een verbod om hun duiven op de daken te laten zitten. Er zullen katers op worden losgelaten en de amptsdiender werd gelast de duiven per direct "te ruïneren" en de houders te beboeten.

In 1730 werd voor het eerst zijn functie als volgt omschreven:

Instructie voor de Amptsdienaar,
Willem Janszen.

1

Dat den selven sonder aensien van personen alle bedelaars, van wat plaatse sij oock souden mogen sijn, uijt dit ampt sal verjagen, sonder deselve egter van haar gelt off andere goederen te beroven ende sulx op poene van cassatie.

2

dat hij amptsdienaar niet sal mogen trecken eenigh gelt of ander douceur van eenigh bedelaer om die vrij int ampt te laten bedelen, op poene als boven.

3

Dat hij naarstich sal oppassen en sigh allomme in formeeren offer sich int ampt oock enige vagebunden of gaudieven onthouden, en soo dra daar van iets tot sijn kennis mochte gecomen sijn, dat hij den schout daar van kennis geven sal.

4
 Dat hij den Schout deses Ampts, op sijner Requeste
 in alle huyssoekinghen, en agtervolgingen van
 eenige Dieven off Vagabonden behoort sal
 affistereh.

5
 Dat hij ingeval enige van dunsane gauwdieven
 off andere lantlopers, Mogten gevangen worden
 deselve op ordre van den schout, nauwkeurigh
 sal bewaeren, off helpen bewaeren, socht dragende
 dat die gevangen niet Echappeeren, of wech
 komen, mede op Poene van dadeleijke cassatie.

Wij ondergeschrevene jonkeren in den Ampte van
 Voorst stellen aan tot Ampts Dienaar sulx doende
 mits deesen tot weder seggens toe, Willem Jansen
 vorders in conformite van onse gegevene instructie
 en op sodane tractement als hij ons ten dien
 sijnde gereguleert is.

detail pagina uit het ampstboek van Voorst

In augustus 1749 wordt de schout geautoriseerd om "een paar zackpistolen te kopen voor de amptsdienaar en de zabel die er nog leid weer te laten repareren".

Op 24 Sept. 1766 "wordt geresolveerd dat den diender van 't ampt sal worden gekleed, alsook dat de put bij 't huys van den amptsdienaar sal worden gerepareerd". "Is verder ook geresolveerd dat Willem Janszen niet verder als amptsdienaar zal worden gecontinueerd en is hem toegelegd een wekelijkse pensioen van dertig stuivers, te beginnen met den 28 Septembr. 1767 en zal zijn woonhuis met 1 Novembr. moeten verlaten. Zijnde de ontfaenger geautoriseerd daarvan de wekelijkse betaling te doen".

Misschien is hier een armenjager afgebeeld.

bron: historische-vereniging-wijhe.mijnstadmijndorp.nl

4
 Dat hij den schout deses ampts, op sijne requisitie in alle huyssoekinghen en agtervolgingen van eenige dieven off vagebunden behoort sal assisteren.

5
 Dat hij ingeval eenige van dunsane gauwdieven off andere lantlopers mogten gevangen worden, deselve op ordre van den schout, nauwkeurigh sal bewaeren off helpen bewaeren, socht dragende dat die gevangene niet echappeeren off wechkomen, mede op poene van dadeleijke cassatie.

Wij ondergeschrevene jonkeren in den ampte van Voorst stellen aan tot ampts dienaar, sulx doende, mits deesen tot weder seggens toe, Willem Jansen, vorders in conformite van onse gegevene instructie, en op sodane tractement als bij ons ten dien eijnde gereguleert is.

Vijftig jaar later rond 1780 (exacte datum is niet bekend) volgt er een nieuwe functie omschrijving, deze is heel wat uitgebreider:

Instructie waarna de dienaers van het ampt van voorst in het waarnemen van haere bedieninge sig zullen hebben te gedragen.

1
 Eerstelijck sullen sij gehouden wesen, den heere landdrost neffens de heeren ampts jonkeren mitsgaders de schout vant ampt te respecteren en te gehoorsamen, alle bevelen die doordeseelve aan haer gegeven worden, getrouwelijck te agtervolgen, de ordonnantie placaten en publicatien, de conservatie en bevordering so van de politie als justitie aangaande sonder eenige simulatie of conniventie te executeren, geen zaaken die secretesse vereijtschen bekenen of uijtbrengen. maar sig in allen opsigten, soo gediensig, getrouw en neerstig te gedragen als een opregt en getrouw ampts dienaar schuldigh is en behoort te doen.

2
 Sullen altijd met een goed zijdt geweer als ook een goede man vaste hond moeten gaan, en na gelegenheit en omstandigheden van tijd en zaken sig van soodanig ander geweer voorsien, als zal nodig bevonden worden.

3
 Sullen niet vermogen bujten het ampt te vernagten ten zij met speciaal consent van den oudsten present zijnde ampts jonker en met voorkennis van den schout.

4
 Sullen verpligt zijn dagelijks het ampt op en over te gaan, en een waakend oog behouden, ten einde geen bedelaers, wie die ook mogten zijn, op de publieque weegen de menschen om een almes komen aan te spreken, veel min met haer bedelen komen te incomodeeren en lastig te vallen.

5
 Insonderheit sullen sij op alle vreemde inkomende bedelaers, schooijers en andere vagebonderende persoonen agt geven, en bij aldien sij souden mogen ondervinden, dat soodane persoonen in het ampt om sig met bedelen ophielden, so sullen sij deselve aanstonds moeten apprehenderen en aan den schout brengen, om daarmede nae teneur van de placaten te handelen.

6
 Sullen sorg hebben te dragen dat aan die geenen dewelke in flagrante delicto of op de daad van grove misdaden, als vegten, steeken, quetsen, doodslaan, stelen, als anders gevonden worden, dadelijck de handen gelegd en deselve verseekert werden en so sullen sij aanstonds daarvan kennis geven aan de schout.

7
 Sullen nae behooren hebben te vigileeren omtrent alle persoonen, die met eenige quade tijden van brandstigtinge, morderije, doodslag, diefstal, als anders betigt worden, mitsgaders die geene welke binnen den tijd van haer bannissement weder inkomen, en so sij diergelijcke personen mogten komen te ontdekken, so sullen sij deselve aanstonds in bewaaringe nemen en nae den schout brengen.

8
 Sullen nauwkeurig hebben te letten op alle huijsen, die van oneerlijck bedrijf en ophoudinge van ligtveerdige vrouwelieden betigt worden, en deselve aan den schout te kennen geven.

9
 So sij kennis mogte krijgen van eenige vegterijen, kijnvagian, of andere onordentelijckheden dewelke in het ampt gepligt mogten sijn, so sullen sij daarna ten eersten communicatie aan den schout moeten geven.

10
 Sullen behoort hebben te passen op alle dieverijen dewelke alhier in het ampt werden begaan, voornamentlijck mede omtrent het besteelen van tuijnen, moeshoven en kribben, bossen en diergelijcke.

11

Sullen wel hebben toe te sien dat alle insolentien en moetwilligheden die des daags, s'avonds of des nagts op 's Heeren weegen worden begaan geweest en belet werden.

Bijzonder dat alle disordres op de begraffenis, op nieuw jaars nagt en dag met schieten, als anders op Vastenavond met loopen van masquerades en rommelspotten met het stoken van vuuren op Paaschen en op St. Marten. Voorts met het houwen van koek en het plegen van moetwil op de jaer en weekmarkten werden tegengaan.

12

Dat op Son en Bede Dagen in geen herbergen worde gedanst, gespeelt, of eenige onbetaamelijkheid gepleegt.

13

Sullen mede goede toesigt nemen, dat geene ampts als andere particuliere plantagien werden geschonden en beschadigt.

14

Dat geen vreemde slegte personen van buijten inkomende sig in het ampt metter woon nederzetten, en in cas het contraire egter mogte gebeuren, en dat iemand aan sodane hujsen of kameren mogte verhuurt hebben, soo sullen sij daarvan aan den schout kennis hebben te geven.

15

Voorts int generaal sullen sij boven hetgeen voorschreven is, goede agt moeten geven, dat alle andere ordonnantiën placaten en publicatien, soo de justitie als politie des ampts concernerende reeds geëmaneert en vastgesteld zijnde, of die naemaels nog geëmaneert en vastgesteld soudon mogen worden, exactelijk werden agtervolgt en nageleeft, geëvende in cas van overtreding van alles altijd tijdelijke advertentie aan den schout.

16

Ook sullen sij geen giften of gaeven van ijmand, omtrent iets 't welke maar de minste relatie tot haar functie heeft, of daartoe eenigsints soude kunnen gebracht worden, directelijk of indirectelijk mogen aannemen.

17

In val sij lieden, in het een of ander sig quamen te buijten te gaan, of haar dienst niet naar behooren waarnamen, soo sullen sij daarover op het rigoreuste werden gecorrigeert en na bevind van zaaken van haar dienst ten eersten werden ontsiet.

18

De dienaers sullen voor het waarnemen van haar functie genieten sodane tractement en emolumenten, als daartoe van ouds hebben gestaan, en bij resolutie nader is vermelt.

19

Eindelijk sullen sij op al het gunt voorschr. en wat meer of anders de Heeren Ampts Jonkeren sullen goedvinden bij nadere instructie of particuliere resolutie te ordonneeren en te bevelen. Den behoorlijken eed in handen van de Heeren Ampts Jonkeren hebben te doen en af te leggen.

20

Behoudende de Hrn. Ampts Jonkeren wel expresselijk aan sig om dese instructie ten allen tijden te mogen vermeerderen, verminderen of veranderen, soo en als na gelegenheit en van tijd en zaaken sal bevonden worden te behooren.

Bijschrift:

Dog sullen sij sig in het apprehenderen van eenige delinquanten wel wagten de selve te mishandelen met steken, stoten of slaen ten waere sij delinquanten sig sullen teweel stellen, ook en sullen sij de geappreghenderende niets mogen afneemen, haer gelt, kleeren of andere goederen. Als wanneer het aan haer sal vrijstaen gewelt met gewelt te keeren.

Er bevinden zich in het gemeentearchief twee amptsboeken van de jonkeren van Voorst.

Het eerste boek behandelt de jaren van 1608 tot 1784.

Het tweede loopt van 1784 tot 1794.

De beloning van de armenjager

Vanaf 1718 wordt zijn traktement 100 gulden 's jaars.

Vanaf 1720 wordt hem "s' jaars 25 gulden extra vereert" omdat hij zijn dienst "wel" heeft uitgevoerd.

In 1725 heeft hij zijn dienst "niet wel" uitgevoerd en dus wordt hem nog slechts "16 gulden vereert".

In 1728 heeft hij zijn dienst ook "niet wel" gedaan en wordt hem zonder vermelding van reden "niets extra's uitgeset".

Overzicht van *armenjagers of amptsdienaren* die genoemd worden in de amptsresolutiën van de jonkeren van het ampt van Voorst.

Tot 1716 zijn het niet de werkelijke diensttijden maar de jaren waarin ze worden genoemd.

1659	Berend Janszen.
1661	Engbert den armenjager.
1663	Harmen ter Stege.
1666	Berent Jansen.
1668	Rutger Hermens.
1716 - 1730	Willem Henrix op een tractement van 100 gulden 's jaars.
1730 - 1764	Willem Janszen geb. 17-12-1687 overl. 4-5-1785, 98 jaar oud.
1764 - 1772	Rutger Husum.
1772 - 1784	Albert Buiten. In het Amptsboek wordt hij "Buiten" genoemd. In het begraafboek van Twello staat bij de datum 20-03-1784: Albert 'Buiterman' Ampts- dienaer alhier.
1784 - 1788	Berent Alberts.
1788 - 1811	Jan Hendriksz.

Geknielde bedelaar, Pieter Jansz. Quast, 1634 - 1638

Een geknielde bedelaar zonder voeten leunt op een stok terwijl hij bedelt met zijn hoed. Op de achtergrond slaat een landloper twee kinderen van zich af met een stok. De prent maakt deel uit van een serie van zesentwintig prenten met bedelaars en boeren.

bron: Rijksmuseum, rijksstudio

Bron:

Gemeentearchief Voorst archiefno. 1.1.,
Het archief van het Ambt Voorst

Verklaring enkele woorden

Appreghenderen	= gevangen nemen.
Bannissement	= gevangenschap.
Disordres	= ongeregheden.
Emolumenten	= extra loon (boven de vaste vergoeding).
Flagrante delicto	= heterdaad.
Incomoderen	= hinderen, lastig vallen.
Isolentien	= moedwilligen.
Kijvagien	= bekechterij.
Onthouden	= (zich) ophouden
Pijenrock	= grof wollen kledingstuk.
Poene	= op straffe van.
Vernagten	= overnachting.
Vigileren	= waakzaam zijn.
Zijdt geweer	= zwaard of sabel.

Met de pen door Voorst

Tekst: Ada van der Goot-van Eck

Tekening: Jan Lubberts

Op de Voorster Klei herinnert een op een hoogte gelegen witgepleisterde boerderij aan het oude kasteel Sinderen. In 1356 behoorde dit toe aan de familie Van Hackfo(o)rt. Een van de pachtboerderijen, behorende tot het bezit van Sinderen was boerderij de Schnaauwert.

Reeds in het jaar 1400 werd het goed als 'de Snaauwert' geregistreerd. Op een oude foto is te zien dat de Schnaauwert op een brede en hoge terp werd gebouwd omdat het water van de IJssel een permanente bedreiging was. De Voorster Klei werd beïnvloed door de naastgelegen IJssel, tot 1970 moest men altijd rekening houden met overstromingen. In dat jaar werd de rivierdijk op deltahoogte gebracht en was het gebied veilig voor het water. Rondom de voorganger van de in 1972 afgebrande, kapitale T-boerderij de Schnaauwert stond weinig geboomte.

Aanvankelijk waren er al overheidsplannen om de rivier meer ruimte te geven

in het gebied. Boerderijen waaronder de Schnaauwert en woningen zouden moeten wijken voor de rivier. Jarenlange protesten hielpen aanvankelijk weinig, totdat er vanaf 2009 naar een oplossing werd gezocht binnen het gebied zelf. Hoewel ook dit vanuit de overheid lang onbespreekbaar bleef, hebben deze pogingen uiteindelijk resultaat gehad.

Op de Voorster Klei zijn verder landinwaarts waterkerende dijken aangelegd, waardoor de IJssel meer ruimte krijgt. Bij extreem hoog water stroomt het water in het rentiebekken mee met de IJssel, waardoor de hoogste waterstand bij de Voorster Klei met 29 cm wordt verminderd.

Uiteindelijk zijn er twee nieuwe boerderijen met bedrijfsgebouwen gebouwd op een speciaal aangelegde terp iets ten noorden van de oude Schnaauwert in het kader van het ruimte voor de rivierproject. De bewoners, de familie Wijers, hebben gekozen voor een nieuwe naam: de Waternap. De tot op heden alom bekende boerderij-

naam de Schnaauwert gaat terug op een weerd-naam.

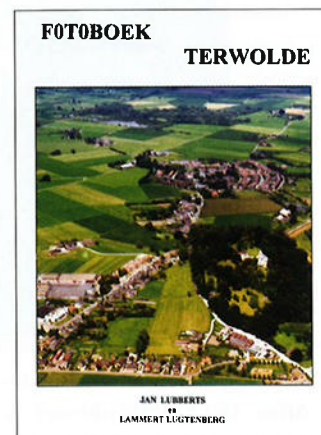
Weerd stamt van het woord waard en heeft de betekenis van een aan het water gelegen stuk grond. Het eerste deel van het woord sn(a)ode/sneu, ondermeer armzalig, geeft uitdrukking dat het –destijds– om grond van slechte kwaliteit ging.

Fotoboek Terwolde

Redactie

Er komt een nieuw boek uit over Terwolde en wel een fotoboek.

Veel is er reeds geschreven over Terwolde en nu is het de beurt aan een fotoboek. In een dorp als Terwolde is zoveel veranderd in de laatste honderd jaar dat sommige dingen niet meer herkenbaar zijn. De oude middenstand is verdwenen, er zijn nieuwbouwwijken bij gekomen, de kleding van de mensen is veranderd, enzovoort. Vooral na de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw heeft het dorp een totaal ander gezicht gekregen. Wanneer het nodig was zijn naast de oude foto's ook de huidige situaties weergegeven en soms is een iets uitgebreidere tekst geplaatst. Het fotoboek werd samengesteld door Jan Lubberts en Lammert Lugtenberg. Het wordt een boek van meer dan driehonderd bladzijden met ruim duizend foto's en het boek zal op 22 april gepresenteerd worden bij brasserie Kriebelz. Burgemeester Penninx zal het eerste exemplaar van het boek in ontvangst nemen.

Het boek kost bij voorinschrijving 15 euro. Voorinschrijven bij:

Coop de Lelie in Terwolde.

De Oudheidkundige Kring Voorst, tijdens openingsuren of via info@okvvoorst.nl

Of per mail bij één van de samenstellers:

janlubberts@hetnet.nl of
lammertlugtenberg@home.nl

Foto omslag boek:

Slagboom en Peeters luchtfotografie 20 juli 1997

Hallo JUMBO
Twello, Michiel de Ruyterstraat 101 Binnendijk

De molen van Bosgoed in Wilp-Achterhoek

Jack Damen

De molen van Bosgoed en de families die daarop werkten krijgen op de genealogische dag van de OKV alle aandacht. Te bekijken op de expositie in Havekes Molen op zaterdag 13 mei, waar ook de andere molens in de gemeente Voorst worden gepresenteerd. In deze Kroniek een voorproefje.

De molen is nog niet vermeld in de 'Kadastrale Atlas 1832'. Het perceel is dan eigendom van Engelbartus Broekhuis en staat genoemd als sectie F 352, begroeid met dennenbomen.

Als eerst bekende molenaar wordt genoemd Gerrit Hendrik Schoep (*1838), zoon van Gerrit Cornelis Schoep, winkelier in Apeldoorn.

In 1871 is hij molenaar op de molen in Wilp-Achterhoek.

Tot 1879 werkt hij op de molen in de Achterhoek en woont direct bij de molen, B19 (Zwartekolkstraat). Het is niet duidelijk of de molen al aanwezig was of door hem is gebouwd. Op 14 februari 1879 vertrekt hij met zijn gezin naar Rheden. De molen komt in handen van Jan Schutten (*1830) uit Apeldoorn.

Johannes Schutten komt op 27 februari 1879, 49 jaar oud, als molenaar vanuit Apeldoorn naar Wilp en woont B19. Hij is gehuwd met **Antonia Koekkoek**. Zijn vrouw Antonia overlijdt in 1888. Tussen 1888 en 1901 overlijden ook zijn oudste vijf kinderen.

Op 1 juli 1901 verhuurt Johannes Schutten voor negen jaren de windkorenmolen met petroleummotor aan Johannes Bosgoed, molenaarsknecht. Hierbij hoort ook het winkelhuis met bakkerij en een vergunning tot verkoop van sterke drank. Dit alles voor een jaarlijkse huurprijs van 1000 gulden.

De stenen korenmolen staat achter het winkelhuis (B19) op een lichte verhoging (beltmolen). De aandrijving vindt plaats met de door de wind in beweging gebrachte wieken. Het kruiwerk is van het type 'buitenkruiwer'.

In 1901 bouwt Johannes Schutten naast de molen een nieuw huis met winkel. In het huis bevindt zich een gevelsteen met opschrift: G.S. - H.S. 1901. De initialen zijn van de twee dan nog levende zonen. Zoon Hendricus overlijdt echter nog het zelfde jaar. Zoon **Gerardus Schutten** (1888), trouwt in 1910 te Diepenveen met Willemina Linthorst. Hij is kruidenier en woont samen met zijn vader in dit pand.

De foto is deel van een Ansichtkaart, uitgegeven omstreeks 1912. Voor het pand staan vermoedelijk vanaf links: Johannes Schutten, onbekend, Gerardus Schutten en zijn vrouw Willemina Linthorst met het buurmeisje Maria Bosgoed (later gehuwd met Evert Kuttischreuter)

In 1910 koopt **Herman Bosgoed** de molen van Johannes Schutten. Borg staan Johannes Bosgoed, molenaar te Heeten en Antonius Bosgoed, klompenmaker te Diepenveen. Herman woont met zijn gezin bij de molen. Rechts van het woongedeelte is de bakkerij met winkel. Hij wordt ook nog caféhouder. De klanten dronken eerst een borrel in de voorkamer. Later werd het linker deel café waar later ook de buurtbewoners kwamen.

Bij de toegang tot de molen staan links Maria en Herman Bosgoed en zoon Arnold. Boven de ingang van de molen zitten twee van hun kinderen. (foto ca 1920)

In 1934 vindt er een splitsing plaats. De molen gaat over naar de **zonen Hein en Bernard Bosgoed**.

Naast de molen komt een nieuw winkelpand met bakkerij en café met als eigenaar zoon **Arnold Bosgoed**. In 1965 gaat dit pand over naar diens zoon Henk Bosgoed.

De bakkerij wordt dan gesloten en hij richt zich geheel op het café. Onder Henk en zijn vrouw Ria Bosgoed-Meulenbroek wordt het café na de laatste verbouwing in mei 1978 heropend, waarna het een bekend restaurant in deze regio wordt. Jaarlijks hoogtepunt is het carnavalsfeest. Na 37 jaar verkopen zij het restaurant per 29 december 2001 aan Harco en Bianca Hommers. In 1945, aan het eind van de oorlog, verdwijnen de wieken van de molen ten gevolge van beschieting van de molen door de Canadezen. Boven in de molen zit een Duitse uitkijkpost, beneden en in de bijgebouwen zitten de onderduikers, verstopt tussen de zakken.

Stapsgewijze uitbreiding van maalinrichting tot het huidige mengvoederbedrijf hebben de molen inmiddels geheel aan het zicht onttrokken. Het oorspronkelijke woonhuis met winkel/bakkerij en café wordt omstreeks 2008 afgebroken. De vrijgekomen ruimte is nu in gebruik als parkeer- en opstelruimte voor de grote vrachtwagens.

Firma H. Bosgoed, Graan- en Kunstmesthandel, Wilp, E. 60

Midden jaren '60 komen Harrie en Geert Bosgoed, zonen van Hein in het bedrijf. Bernard is tot aan zijn pensionering in 1980 op de molen werkzaam geweest. Tegenwoordig ligt de leiding hoofdzakelijk in handen van Rick, de zoon van Geert en achterkleinzoon van Herman Bosgoed. De aanvoer van granen vindt dagelijks plaats met eigen wagens en personeel. Chauffeurs lossen zelf de grondstoffen in de daartoe bestemde bunkers. Inkoop gebeurt voor een belangrijk deel via een centrale inkooporganisatie.

De aanvoer gaat voor een groot deel tot Deventer per schip en van daar per vrachtauto naar de silo in Wilp-Achterhoek. In de molen worden al de leveringen afgestemd op de eisen van de afnemer, bijvoorbeeld het gehalte eiwit. De aflevering van de producten vindt overwegend plaats in korrelvorm. Het hele proces van productie en bedrijfsvoering is onderhevig aan strenge controles van de overheid. Het verwerken van de grondstoffen tot eindproduct is in handen van 'molenaar' Ron Eijerkamp. Zijn werk is heden ten dage voor een groot deel geautomatiseerd en computergestuurd.

Informatie:
Harrie Bosgoed.
Henk Bosgoed
José Streppel-Bosgoed
Bevolkingsregister Voorst.

Uitnodiging ledenvergadering 20 april 2017

bestuur OKV

Het bestuur nodigt alle OKV-leden uit om de algemene ledenvergadering met aansluitende lezing bij te wonen.

Datum : donderdagavond 20 april 2017
Locatie : Brasserie Restaurant Korderijnk, Stationsstraat 31 te Twello
Aanvang : 20.00 uur, zaal open vanaf 19.30 uur.

Agenda

1. Opening / mededelingen
2. Notulen ledenvergadering 2016, zie Kroniek 2016-2, blz. 30 *
3. Jaarverslag 2016, opgenomen in deze Kroniek, blz. 38 en 39
4. Financieel jaarverslag 2016, opgenomen in deze Kroniek, blz. 40
5. a. Verslag kascommissie 2016
b. Benoeming nieuwe kascommissie
6. Begroting 2016, opgenomen in deze Kroniek, blz. 40
7. Bestuursamenstelling: verkiesbaar Fred van der Vegte
8. Rondvraag
9. Sluiting vergadering

Pauze

Lezing

Na de pauze zal Evelyn Ligtenberg een lezing houden over Sallandse jongens die voor en tegen Napoleon hebben gevochten. Zie pag. 3 voor meer informatie.

De lezing is ook toegankelijk voor niet-leden van de OKV tegen betaling van € 5,-.

* De notulen van de vorige ledenvergadering liggen tijdens de avond ook ter inzage op de tafels.

Voorzitter, Bert van de Zedde

Secretaris, Johan Homan

Jaarverslag Oudheidkundige Kring Voorst 2016

Johan Homan

1. Algemeen

In dit jaarverslag een korte terugblik op OKV-jaar 2016.

2. 2016 in cijfers

In 2016 groeide het aantal leden per saldo naar 861 (waarvan 649 huishoudens en 17 begunstigers/leden)

3. Bestuur

In het afgelopen jaar bestond het bestuur uit Bert van de Zedde (voorzitter), Johan Homan (secretaris), Wim Huisman (penningmeester), Jan Groenenberg (lid) en Gé Veen (lid). Truus de Haan vertegenwoordigde wederom de vrijwilligers. Als nieuw-nog te verkiezen- lid trad toe: Fred van der Vegte.

Het bestuur vergaderde dit jaar elke tweede donderdag van de maand. De lijnen binnen het bestuur zijn kort en het contact is laagdrempelig en prettig. Niettemin speelt het bij een aantal bestuursleden wel parten dat zij het bestuurswerk moeilijk kunnen combineren met werk en/of privé.

4. Vrijwilligers

Het bestuur heeft in 2016 weer kunnen vaststellen dat de OKV niet zou functioneren zonder de vrijwilligers. Mensen die hun (soms) schaarse vrije tijd gebruiken voor de OKV. Het bestuur waardeert dat zeer en

heeft die waardering uiting gegeven door de vrijwilligers een kleine attentie aan te bieden rond kersttijd.

5. Financiën

Met Wim Wassink als penningmeester is het jaar qua boekhouding goed verlopen. De administratie is goed op orde en de contributie-inning verloopt structureel goed.

De penningmeester kan het jaar 2016 met een klein overschot afsluiten. De nieuwe penningmeester zal de cijfers tijdens de ALV in beeld brengen en toelichten.

6. Huisvesting

Het bestuur is tevreden met de mooie plek voor de OKV in het oude dorp. Een ruime studiezaal, een aparte bibliotheek en vergaderruimte in een historisch pand. Niettemin blijft het bestuur kritisch kijken naar de huisvesting van de OKV.

7. Lezingen 2016

Dit jaar zijn er weer vier lezingen gehouden in verschillende dorpen van de gemeente Voorst. De eerste lezing in 2016 vond plaats op 25 februari bij Kriebelz in Terwolde. De heer C.M. Hogenstijn sprak over 'Een profiel van Deventer in het midden van de 18e eeuw'. De tweede lezing vond plaats op 28 april tijdens de ALV bij Korderijk in Twello. Rien Mouw sprak

over 'Zwerven over de Veluwe'. De derde lezing vond plaats op 29 september in de Pompe te Wilp. Jan Bornebroek sprak over 'Boerenmagie'. De laatste lezing werd gehouden in het Dorpshuis te Voorst. Martin Idema verzorgde een lezing over 'Spitsbergen'.

We mochten ons weer verheugen in een goede opkomst van belangstellende bezoekers.

8. Andere activiteiten

In het bijzonder moet worden genoemd het project Nijenbeek, dat in 2016 werkelijk tot stand gekomen is. Een geconsolideerde

ruïne, een prachtig informatiecentrum en potentieel veel belangstelling van scholen en personen.

Het hele jaar door plaatste de OKV weer wekelijks een foto in Voorster Nieuws met regelmatig reactie op de gestelde vraag: wie of waar is dit? De rubriek krijgt veel aandacht.

9. Tot slot

Het bestuur kijkt terug op een goed jaar voor de OKV. Het bestuur zal zich ook in 2017 weer inspannen om samen met de vrijwilligers de positie van de OKV in de Voorster samenleving te versterken.

Ideeën gebruik bibliotheek aan het Marktpllein

Redactie

Verschillende vrijwilligers van de OKV hebben gehoor gegeven aan de oproep van Maré Elizen in Voorster Nieuws om een toekomstige invulling te bedenken voor het pand van de voormalige openbare school aan het Marktpllein.

Ook leden van de Oudheidkundige Kring Voorst hebben ideeën naar voren gebracht, waarbij er in het pand ook plek is voor de OKV.

Hieronder een stukje van de brief die alle inzenders van ideeën ontvingen.

Uw reactie, welke wij hebben ontvangen op onze vraag in het Voorster Nieuws van eind december 2016 over de toekomstige invulling van de Bibliotheek aan het Marktpllein in Twello, heeft ons zeer verheugd.

Wij waarderen het in het bijzonder dat u heeft willen meedenken over deze bijzondere invulling van dit monumentale maatschappelijke gebouw, de Bibliotheek aan het Marktpllein in Twello.

LEGE CARTRIDGES SPAREN VOOR DE OKV

In de studieruimte van de OKV staan dozen voor de inzameling van lege cartridges van uw printer. Door uw cartridges bij ons in te leveren helpt u onze vereniging aan extra inkomsten, die met alle activiteiten die we ontplooiën in ons jubileumjaar zeer welkom zijn. U bent tijdens de openingstijden van onze studieruimte hartelijk welkom om cartridges in te leveren.

Financieel overzicht 2016 en begroting 2017

Wim Huisman

Financieel overzicht Oudheidkundige Kring Voorst 2016

Balans per 31 december 2016

Activa	€	Passiva	€
Vaste activa		Eigen Vermogen	
Inventaris	8.227	Kapitaal	21.213
Viottende Activa		Overige Passiva	
Debiteuren	68	Crediteuren	110
Voorraad boeken	416	Verschil Verkoop	33
Liquide middelen	12.645		
Totaal Activa	21.356	Totaal Passiva	21.356

Resultaten rekening 31 december 2016

Lasten	€	Baten	€
Huisvesting huur en energie	5.871	Contributies	11.123
Lezingen en activiteiten	607	Sub. Gem Voorst	1.989
Kroniek en verzending	4.479	Verkoop div.	1.601
Abonnementen	718	Advertenties	1.200
Schoonmaakkosten	600	Donateurs	11.485
Internet/Email/ Tel.Kosten	732		
Kantoor-Archief	651		
Verzekeringen	235		
Administratie kosten	933		
Overige kosten	687		
Bankkosten	198		
Winst	11.687		
Totaal	27.398	Totaal	27.398

Balans per 31 december 2015

Activa	€	Passiva	€
Vaste activa		Eigen Vermogen	
Inventaris	6.986	Kapitaal	9.526
Viottende Activa		Overige Passiva	
Debiteuren		Crediteuren	553
Voorraad boeken	416	Vissersgroep	1.568
Liquide middelen	4.239		
Verschil Verkoop	6		
Totaal Activa	11.647	Totaal Passiva	11.647

Resultatenrekening 31 december 2015

Lasten	€	Baten	€
Huisvesting huur en energie	6.617	Contributies	11.290
Lezingen en activiteiten	861	Sub. Gem Voorst	1.969
Kroniek en verzending	5.237	Verkoop div.	1.460
Abonnementen	600	Advertenties	1.782
Schoonmaakkosten	603	Donateurs	1.021
Internet/Email/ Tel.Kosten	690	Rente	56
Kantoor-Archief	820	Verlies	1.000
Verzekeringen	214		
Administratie kosten	802		
Overige kosten	928		
Bankkosten	206		
Afschrijving	1.000		
Totaal	18.578	Totaal	18.578

Begroting Oudheidkundige Kring Voorst 2017

Begroting 2017

Lasten	€	Baten	€
Huisvesting huur en energie	5.385	Contributies	11.200
Lezingen activiteiten	600	Sub. Gem Voorst	1.989
Kroniek en verzending	4.900	Verkoop div.	1.000
Verenigskosten	534	Advertenties	1.200
Abonnementen	720	Donateurs	305
Schoonmaakkosten	600	Rente	40
Internet/Email/ Tel.Kosten	1.000		
Kantoor/archief	650		
Verzekeringen	240		
Administratiekosten	230		
Overige kosten	575		
Bankkosten	300		
Totaal	15.734	Totaal	15.734

Begroting 2016

Lasten	€	Baten	€
Huisvesting huur en energie	6.015	Contributies	11.765
Lezingen activiteiten	950	Susidie gem.	1.970
Kroniek en verzending	4.825	Verkoop div.	1.000
Verenigskosten	575	Advertenties	1.200
Abonnementen	750	Donateurs	750
Schoonmaakkosten	600	Rente	50
Internet/Email/ Tel.Kosten	690		
Kantoor/archief	850		
Verzekeringen	235		
Administratiekosten	200		
Overige kosten	585		
Bankkosten	210		
Afschrijving inventaris	1.000	Verlies	750
Totaal	17.485	Totaal	17.485

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers van Horstink maken het!

Luxe woningbouw
Aan- en verbouw
Complete badkamers
Utiliteitsbouw
Restauratie
Onderhoud

J.W. Frisostraat 15
7391 DJ Twello
Tel 0571 - 27 14 83
Fax 0571 - 27 10 36
info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

kriebelZ

brasserie

Dorpsstraat 59
7396 AL Terwolde
T 0571 - 292 022
E info@brasserie-kriebelz

Met liefde kan alles...

ontwerp | printwerk | belettering
textiel websites

Koppelstraat 2 Twello
Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61